

*„Új könyvtár virul itt,
tele rendbe rakott tudománnyal.
Fontos, hogy mindent nyitva találj odabent.”*

Tudomány és kutatás a Klimo Könyvtárban

A Pécsi Egyetemi Könyvtár kiadványai 13.

*„Új könyvtár virul itt, tele rendbe rakott tudománnyal.
Fontos, hogy mindent nyitva találj odabent.”*

TUDOMÁNY ÉS KUTATÁS
A 240 ÉVES KLIMO KÖNYVTÁRBAN

A 2014. október 16–17-én rendezett jubileumi
tudományos konferencia tanulmányai

Szerkesztette:
Dezső Krisztina – Molnár Dávid – Schmelczer-Pohánka Éva

Pécs, 2016

A kötet megjelenését támogatta:

Pécsi Egyházmegye

Pécsi Tudományegyetem

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

Borítóterv: Gergely Zsuzsanna

Olvasószerkesztő: Fekete Ágnes

Kiadja a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
és a Pécsi Egyházmegye.

Felelős kiadó: Dr. Fischerné Dr. Dárdai Ágnes és Dr. Udvardy György

Nyomdai előkészítés: Virágmandula Kft.

Felelős vezető: a Kft. ügyvezetője
www.mandulavirag.hu

ISBN (print): 978-963-429-059-9

ISBN (pdf): 978-963-429-063-6

ISBN (epub): 978-963-429-060-5

ISBN (mobi): 978-963-429-061-2

ISBN (html): 978-963-429-062-9

ISSN: 1587-5202

© Szerkesztők és szerzők

© Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

© Pécsi Egyházmegye

TARTALOMJEGYZÉK

Ajánló (Dr. Fischerné Dr. Dárdai Ágnes).....	7
Köszöntő (Dr. Udvardy György)	9
KÖNYVTÁRTÖRTÉNET – A PÉCSI KÖNYVKULTÚRA A 18–19. SZÁZADBAN.....	11
Monok István: A könyvtárak nyilvánossága a 16–18. században.....	13
Schmelcz-Pohánka Éva: „Mennyire szép odabent! Mily nagy a hírneve kint!” A pécsi püspöki bibliotéka alapításának korabeli ismertetései és recepciói.....	25
H. Simon Katalin: A Szombathelyi Püspökség szerepvállalása Szombathely kulturális életében a 18. század végén.....	47
Kocsis Éva: Mátyás Flórián kutatásai és könyvtára Pécsen.....	61
Gergely Zsuzsanna: Illustrationes – Régi könyves metszetgyűjtemény	89
OKTATÁS- ÉS MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET	97
F. Dárdai Ágnes: Pécsi vonatkozású történelemtankönyvek a Pécsi Püspöki Joglyceumban (1865–1922).....	99
Egyed Emese: A fegyelmezett világ munkása. Daniele Concina a színjátszás veszedelméről.....	113
Boda Miklós: Az Erzsébet Tudományegyetem Könyvtára Balogh Károly (1879–1944) irodalomtörténész és műfordító életében....	129
JOG- ÉS HADTÖRTÉNET.....	147
Kiss Gábor: A 19–20. század kánonjogi műveltsége Pécsen	149
Pókecz Kovács Attila: Huszty István <i>Jurisprudentia Practicájának</i> hatása a 18. századi jogi oktatásra.....	163
Tegzes Ferenc: A <i>Világháború Heti Postája</i> képanyaga. Egy újabb érték a Klimó Könyvtár kincses ládjából.....	177
IRODALOMTUDOMÁNY.....	199
Maczák Ibolya: A méhkirálynő édes uralma. Esterházy Krisztina Jozefa felett mondott temetési beszéd a Klimó Könyvtárban.....	201
Nagy Imre: Az Olvasó, a Cenzor, a Könyvek és „egy gonosz lelkű Pap” (Szerzői szerepek Alexovics Vazul A ‘Könyvek’ Szabados Olvasásáról című könyvében)	209
Hartvig Gabriella – Jankovits László: A bárd és a magyarok. Michael Denis <i>Protepticónja</i> a Klimó Könyvtárban.....	217
A KLIMO KÖNYVTÁR TÖRTÉNETÉHEZ KAPCSOLHATÓ SZEMÉLYEK	243
Borsy Judit: Koller József nagyprépost francia kapcsolatai. Francia levelek a Klimó Könyvtárban.....	245

Hencz Enikő: Mit ajánlhatott Dobai Székely Sámuel Klimó György pécsi püspöknek? Dobai Székely Sámuel könyvtárának kínálata.....	267
T. Papp Zsófia: Agyich István kéziratos versei a Klimó Könyvtárban. <i>Ille vir est, quem Phoebus amat, cui Pallas amica est</i>	277
TÖRTÉNETTUDOMÁNY.....	321
Nagy János: Baranya vármegye követei az 1751. évi országgyűlésen	323
Vitári-Weber Adrienn: Egy főpapi magángyűjteménytől a (nyilvános) múzeum felé. A pécsi püspöki könyvtár numizmatikai gyűjteménye a kezdetektől 1918-ig	335
A KÖTET SZERZŐI.....	385

Boda Miklós

Az Erzsébet Tudományegyetem Könyvtára Balogh Károly (1879–1944) irodalomtörténész és műfordító életében

1929 derekán rendkívül tartalmas, terjedelmes és gazdagon illusztrált pécsi számmal örvendeztette meg olvasóit a *Magyar Művészet*, a kor egyik legrangosabb szakfolyóirata. Ez a szám, évfolyamában a nyolcadik, Pécs város polgármesterének, Nendtvich Andornak a bevezető soraival indul, ekképpen: „Büszke öröm hatja át lelkemet, amikor e néhány előljáró szóban útra bocsátom a „Magyar Művészet”-nek ezt a számát, mely Pécs városának kulturális múltját és jelenét megismertetni, történeti, művészeti kincseit és természeti szépségeit a világnak bemutatni tűzte ki céljául.” E nemes cél elérése érdekében nyolc érdemes szerzőt mozgósított a város, illetve a szerkesztőség. Közülük itt csupán Szőnyi Ottó, Szabó Pál Zoltán, valamint Surányi Miklós nevét említem, és természetesen Balogh Károlyét, aki *A pécsi Erzsébet-tudományegyetem könyvtára* című írást jegyezte a folyóiratban.¹

1. kép – A *Magyar Művészet* 1929/8. számának címlapja

¹ BALOGH K. 1929.

Az illusztrációk alapján mondhatni ránézésre is látható, hogy a szerző 1929-ben mindenekelőtt Klimó György és Szepesy Ignác könyvtári örökségének bemutatására vállalkozott, amikor immár a hatodik évében járt a püspöki és az egyetemi könyvtár több mint szépreményű együttélése a mai Szepesy utcában. Bemutatja az egy híján száz éves könyvtárápületet, Piatsek József főművét, melynek – mint írja – „komoly, tágas emeleti termeiben ma is ott áll, régi, egyszerű és felemelő elhelyezésében a Zichy Gyula pécsi főpásztor által az egyetem rendelkezésére bocsátott püspöki könyvtár.” Az akkori ismeretek alapján összefoglalja a patinás bibliotéka történetét, majd „tétélesen” felsorolja a könyvtár legbecsesebb darabjait, minőségi fotoreprodukciók kíséretében. A bemutatás egy „kortárs” életkép felvillantásával zárul: „S ha ma a könyvtár kapuján át belépünk, a régi, boltozatos folyosókon a tanuló ifjuság, a magyar jövő nyüzsgő élete tárul elénk. Ifjú egyetemi hallgatók és hallgatónők új szint, új életet adnak a régi könyvtári épületnek.” Balogh Károly írását a reprodukciók mellett két eredeti fotó is illusztrálja. Az egyik a könyvtárápület utcai homlokzatáról készült, a másikon (a képaláírást idézve) az „egyetemi könyvtár püspöki osztályának egyik terme,” vagyis az „aranyterem” látható. A szerkesztőség jegyzete szerint a pécsi szám fotóinak többségét „Balogh Rudolf úr készítette”, a mások által készített fotók névvel szerepelnek. Következésképp joggal feltételezhetjük, hogy Balogh Károly (1879–1944) írásának „névtelen” fotóit a magyar fotótörténet nagy egyénisége, a névronkon és „életkortárs” Balogh Rudolf (1879–1944)², a magyar fotótörténet nagy egyénisége készítette.

Amikor a *Magyar Művészet* pécsi száma megjelent, mankóbüki Balogh Károly lényegében már az utolsó teljes évét töltötte az általa bemutatott könyvtár munkatársaként. Mint látni fogjuk, nem akármilyen „történeti előzmények” után, 1926. június 22-én lett – miniszteri kinevezéssel – *fizetéstelen könyvtári segédőr* a M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem Könyvtárában. Negyvenhetedik életévében járt már ekkor a négy gyermekkel megáldott családapa, aki 1923 nyarán költözött Budapestre Pécsre családjával, hogy itt – (vitéz) Szabó Pált idézve – „kis szőlején gazdálkodjék és egészségét ápolja.”³A hivatali esküt 1926. július 19-én letette ugyan, de ténylegesen csak a következő év tavaszán kezdhetette meg könyvtári szolgálatát. A világháborús frontszolgálat során szerzett tüdőbetegsége kiújult, és egy ideig a pécsi belgyógyászati klinika lett a „munkahelye.” Nem véletlen, hogy 1926 tavaszán megjelent, leendő könyvtári főnökével, Várkonyi Hildebranddal közösen jegyzett *Madách-breviáriumának* egy példányát a tüdőgyógyász dr. Bokrétás Andrásnak dedikálta *igaz tisztelettel*.⁴

² KINCSES–KOLTA 1998.

³ SZABÓ 1940. 46.

⁴ VÁRKONYI–BALOGH 1926. (A dedikációra vonatkozó adat Kiss Zoltánnak, a Csorba Győző Könyvtár munkatársának köszönhető.)

A PÉCSI EGYETEMI, 1925-IG PÜSPÖKI
KÖNYVTÁRÉPÜLET. Építette báró Szepesy Ignác
pécsi püspök Piacsek József tervei szerint. 1830

2. kép – Balogh Rudolf fotója a Klimo Könyvtár épületéről
a *Magyar Művészet* 1929/8. számában, a szerző képaláírásával

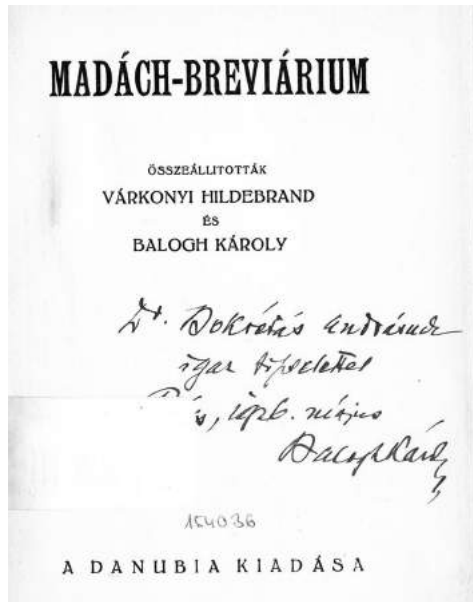
Két évvel korábban, 1924-ben Balogh Károly már közreadott egy könyvecskét *Madách Imre otthona* címmel, édesapja, idősebb Balogh Károly (1848–1920) jegyzetei alapján.⁵ Csak az 1930-as évek elején veszi fel ismét, immár nem könyvtárosként, a „Madách-fonalat.” Idevonatkozó főműve, melyet – ahogy mondani szokták – nem lehet megkerülni, 1934-ben került ki a sajtó alól, *Madách az ember és a költő* címmel, s hogy mást ne mondjunk, Schöpflin Aladár is méltatta a *Nyugat* hasábjain.⁶ A következő évben a nógrádi Madách-társaságban tart székfoglalót; ezt – *Egy pillantás a sztregovai oroszlánbarlangba* címmel – nyomtatásban is közreadják Budapesten.⁷ Már súlyos beteg, amikor rendhagyó székfoglalóként nagy lélegzetű verset tesz le a Kisfaludy Társaság asztalára. A *Csesztvei ősz* szépen sorjázó distichonokban írott,

⁵ BALOGH K. 1924.

⁶ BALOGH K. 1934. Vö. SCHÖPFLIN 1935.

⁷ BALOGH K. 1935.

Az *ember tragédiája* szerzőjének és a csesztvei Madách-kúriának állítanak maradó emléket. A költemény 1944 elején válhatott ismertté szélesebb körben is a *Buda-pesti Szemle* közlése és a különlenyomatok jóvoltából.⁸

3. kép – Balogh Károly dedikációja a *Madách-breviárium* címlapján

Balogh Károlyt mindenekelőtt a családi hagyomány ápolásának szívesen vállalt kötelezettsége készítette arra, hogy elsőként a *Tragédiát* és szerzőjét állítsa irodalmi és tudományos érdeklődésének a középpontjába, amint ezt élet- és munkakörülményei lehetővé tették. Most, amikor születése 150. évfordulója alkalmából Madách Imre úgymond reflektorfénybe került, nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy Balogh Károly oldalági Madách-leszármazott volt: Madách Imre tragikus sorsú nővérének, Máriának az unokája. Ismeretes, hogy Madách Máriát, miután első férje, Huszár József 1841-ben meghalt, 1847-ben a jelen írás „főszereplőjének” nagyapja, mankóbüki Balogh Károly vette feleségül. Ő, mint dragonyos kapitány Bem seregében harcolt, amikor 1849 júniusában megsebesült, és a temesvári kórházban ápolták. Mária, első házasságából való nagyfiával együtt odautazott, hogy hazavigye sebesült férjét. Az utazás tragikus véget ért, mert a visszaúton (1849. augusztus 16-án) rablógyilkosság áldozatai lettek mindhárman Maros-Szlatina (mai nevén Slatina de Mures) közelében.

A szerencsétlenül járt szülők közös gyermeke, mankóbüki Balogh Károly (1848–1920), a mi Balogh Károlyunk apja, alig egyévesen árvaságra jutott, s a továbbiakban a Madách-családban nevelkedett Alsósztregován, együtt az író fiával, Aladár-

⁸ BALOGH K. 1944. 42–46.

ral. Taníttatásáról is ők gondoskodtak.⁹ Felsőfokú tanulmányait a pozsonyi jogakadémián végezte. Az államvizsga után az Igazságügyi Minisztériumban dolgozott, majd 1890-ben, a királyi ítélőtábla felállítását követően bírása, rövidesen elnöke lett a pécsi ítélőtáblának. Sokat köszönhetett neki a Mecsek Egyesület, melynek alapító tagja, alelnöke, 1907 és 1911 között pedig elnöke volt. Az egyesületi „lexikon” szócikkéből idézve: „Szabadidejében akvarelleket festett és novellákat írt, rengeteget túrázott, kiválóan ismerte a Mecsek hegységet. Tudományos alaposággal dolgozta fel annak növényvilágát, botanikai érdekességeit. Pontos és szép rajzain örökítette meg az itt élő legjellegzetesebb növényeket.” Emlékét a Közép-Mecsekben a Kardos úttól a Dömörkapuig vezető *Balogh Károly sétatűt* őrzi, az Egyetemi Könyvtárban pedig keze munkája, a Mecsek virágos növényeit és szubalpin virágokat ábrázoló akvarellek gyűjteménye.¹⁰ Feleségével, gyarmathy Bérczy Margittal, a költő és Anyeginfordító Bérczy Károly (1821–1867) leányával együtt öt gyermeket neveltek. A „mi Balogh Károlyunk” volt a másodszülött.¹¹

„Ifjabb” Balogh Károly, 1879. április 23-án született Budapesten. Örökölte apja sokoldalú érdeklődését, tehetségét, miként a Nógrádhoz kötődő család nemesi eredetére utaló mankóbüki (mankó-büki) előnevet is. Jóllehet „szűk” négy éves pécsi könyvtároskodása, mint látni fogjuk, nem volt számára sikertörténet, de az életpálya egészének ismeretében mindenképpen érdemesnek tartjuk őt arra, hogy méltóképpen megemlékezzünk róla, kiváltképp halálának kerek évfordulóján (mindössze 65 éves volt, amikor 70 évvel ezelőtt, 1944. április 24-én meghalt a balassagyarmati kórházban, és eltemették a csesztvei sírkertben, a ma is álló Madách-kúria közelében).¹²

Balogh Károly középfokú tanulmányainak Budapest, Pécs és Losonc voltak a színhelyei (Budapest az akkor még középfokú képzést folytató Ludovika Akadémia növendéke volt.) A losonci főgimnáziumban érettségizett 1899-ben, majd – apja példáját követve – jogot tanult. A pécsi püspöki jogakadémián tett államvizsgát 1903. június 23-án, és még ugyanezen év októberében Nógrád vármegye szolgálatába lépett. Közigazgatási gyakornokként kezdte, tiszteletbeli szolgabíróként folytatta, s mint vármegyei szolgabíró fejezte be itteni működését. 1907. második felében már a fiumei tengerészeti hatóság állományában van: miniszteri segédfogalmazó. Megnősül, és feleségével (Csernyus Menyhért 1849-es mártír Aline nevű unokájával) együtt költöznek le a tengerparti városba. 1911 tavaszán a fiumei magyar királyi kormányzóság munkatársa lesz. Itt dolgozik mint miniszteri fogalmazó, segédtitkár, majd titkár, és innen vonul be mint hadi önkéntes 1915. március elején. Előbb az olasz fronton harcol a hivatalnokból lett „hadapródtűzmaster”

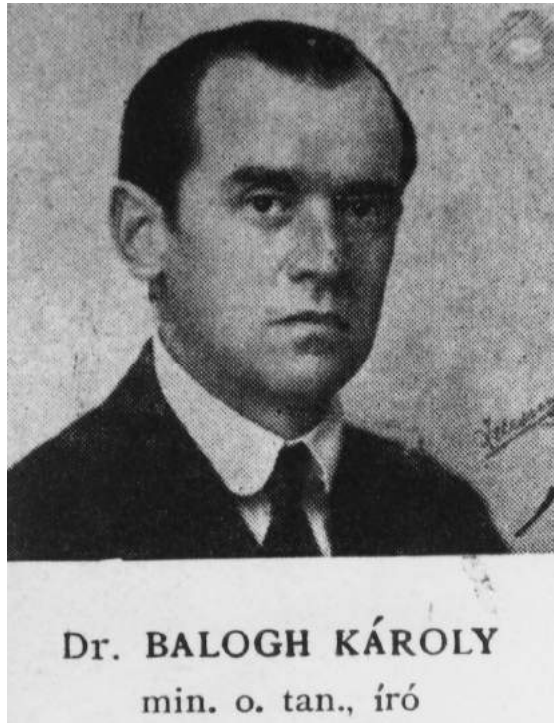
⁹ LEBLANCNÉ KELEMEN 1984. 150–151.; VÉGH 2008. 22–32; PÉTER 1996. 15.

¹⁰ *A Mecsek virágos növényei. Mankó-büki – m. kir. ítélőtáblai elnök akvarelljei.* (Pécs 1907–1919.) Jelzet: PEK TGYO Kt. Ms 1233 (A M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem Kézirattára).

¹¹ Balogh Károly, dr. (Mankóbüki) címszó: LENKEI 1922. 98.; MÓRÓ 1997. 3.; BARONEK-POLGÁRDY 2013. 7–8.

¹² „Ifjabb” Balogh Károly életrajzához: SZABÓ 1940. 46–49.; LEBLANCNÉ KELEMEN 1979. 5–6.; MIL 1963. I. 95.; MÉL 1967. I. 99.; ÚMIL 1994. 118.; PÉTER 1996. 15.; NAGY I. 2010. 68–69. (A MIL, a MÉL és az ÚMIL *Balogh Károly* szócikkében a halálozás éve 1944 helyett – helytelenül – 1945.).

(később hadnagy), majd a bolgár hadsereghez beosztva 18 hónapot tölt tűzvonalban az Al-Dunánál. Vitézségét több kitüntetéssel ismerik el odakint és idehaza. 1918 novemberében szerelik le tartalékos főhadnagy rendfokozattal (és olyan tüdőbetegséggel, mely a továbbiakban időzített bombának bizonyul.)

4. kép – Balogh Károly (Fotó a *Búvár* 1936. évi I. számának borítóján)¹³

1918–1919 fordulójának „forradalmi” eseményei rejtőzködésre kényszerítik, míg nem 1919 tavaszán visszatér Fiuméba a családjához. Az utolsó fiumei kormányzó, Jekelfalussy Zoltán oldalán részt vesz a kormányzóság felszámolási munkálataiban odakint, majd 1920-tól Budapesten. E munkálatok befejeztével, 1920 végén nyugdíjazták, *miniszteri osztálytanácsos* cím adományozásával. Apja, aki még a háború előtt elköszönt Pécestől, 1920. április 9-én befejezi életét Budapesten. Így már nem lehetett tanúja annak, hogy Károly fia a következő évben (42 évesen) természettudományi tanulmányokba kezd, és filozófiai előadásokat hallgat a Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészkarán, és ilyen tárgyú írásokat publikál a *Pester Lloyd* hasábjain, a *Természettudományi Közlönyben* és másutt. Egyik legszebb rajzokkal és saját fotókkal illusztrált írását *Hegyek virágzása* címmel a *Turistaság és Alpinizmus*

¹³ Boda Miklós reprodukciója.

közölte 1923-ban.¹⁴ Abban az évben, melynek nyarán a mi Balogh Károlyunk a fővárosból Pécsre költözött családjával, hogy ott – (vitéz) Szabó Pál már idézett szavaival – „kis szőlejen gazdálkodjék és egészségét ápolja.” Mondhatni velük együtt fejezte be leköltözését Budapestről a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem, melyet az 1923/24-es tanévvel nyitottak meg ünnepélyesen a szerb megszállás alól felszabadult városban. Ezt Balogh Károly is megünnepelte *Die neue Universitätstadt* című írásával.¹⁵

A pécsi címtárakból kiolvasható, hogy Balogh Károly *kis szőleje*, mely apai örökség lehetett, a Mecsek-oldalra vezető Fröhweiszvölgyi út (ma Székely Bertalan utca) magasabban fekvő részén volt, míg a család lakhelye ugyanezen út elején, már úgyszólván a központban. (Innen csak néhány lépés a Petrezselyem utca (a mai Aradi vértanúk útja), ahol a pécsi ítélőtábla elnöke, idősebb Balogh Károly is ott-hont talált annak idején a családjával).¹⁶ A mi Károlyunk innen könnyen elérhette a Pécsre költözött Belgyógyászati Klinikát, a városi közkórház egykori, a Jakováli Hasszán pasa dzsámihoz csatlakozó épületében, és az Egyetemi Könyvtárat is a Szepesy utcában. Nyilván olvasója lett a könyvtárnak, mielőtt még (1926 nyarán) állást kapott az intézményben. Erre mutat, hogy 1926 tavaszán már megjelenhetett az említett *Madách-breviárium*, leendő felettese, Várkonyi Hildebrand közreműködésével.

Várkonyi Hildebrand (1888–1971) bencésrendi áldozópap (eredetileg Várkonyi Dezső), Várkonyi Nándor bátyja, 1924-től 1929-ig az Erzsébet Tudományegyetem magántanára volt, és könyvtárőr, majd 1924. november 17-től 1929. december 24-ig az egyetemi könyvtár megbízott igazgatója.¹⁷ Kapcsolata Balogh Károllyal, úgy tűnik, jól indult. Erre mutat, hogy elvállalta az *osztálytanácsosi címmel nyugalmazott miniszteri titkár*, leendő beosztottja könyvének sajtó alá rendezését. Előszót is írt a könyvhöz, mely a következő sorokkal zárul: „Balogh Károlyé az érdem, hogy az Ember Tragédiája előtti Madáchot is feldolgozta, lelki fejlődését megrajzolta, e Breviárium aforizmáit kiválogatta, sőt kiadatlan részletekkel gyarapította. Az enyém a munkából csak a filozófiai rendszerezés, a világnézeti szempontok kiválogatása volt.”¹⁸ A folytatás is szépen alakult a levéltári források szerint. Példa erre, hogy amikor 1927 tavaszán Balogh bejelentést tesz *dr. Winis Nándor s. tiszt vele szemben tanúsított hivatali engedetlenségéről és tiszteletlenségeiről*, Várkonyi felterjeszti a panaszát, azzal a megjegyzéssel, hogy „*dr. Winis Nándor összeférhetetlen, inkollegiális viselkedéséről magam is több ízben*

¹⁴ BALOGH K. 1923a. Egyik példányát – ahogy Kiss Zoltán gyűjtéséből tudható – dr. Ángyán János pécsi orvosprofesszornak dedikálta a szerző.

¹⁵ BALOGH K. 1923b.

¹⁶ KALOTAI 1931. 71.: Balogh Károly, mankóbükk (sic!), egyetemi tisztviselő, Fröhweiszvölgy 36.; Balogh Károly ny. min. tanácsos, Fröhweiszvölgy 1.; Balogh Károly ny., Szepesy u. 3.; CÍMTÁR 1909. 168.: Balogh Károly, Itélőtábla elnöke, Petrezselyem u. 2.; PESTI 2013. 131., 198., 365., 404.

¹⁷ Várkonyi Hildebrand, eredetileg Dezső. POHÁNKA 2010.; SZÁNTÓ 1984. 1222–1232.

Várkonyi Hildebrand Dezső címszó: MÉL 1981. III. 822.; BARDÓCZ 1979. (A Madách-breviárium leírásában Várkonyi mint összeállító, Balogh mint *munkatárs* szerepel.)

¹⁸ VÁRKONYI–BALOGH 1926. III.

*tudomást szereztem.*¹⁹ S mi több, 1927. évi nyári szabadságának idejére az igazgató – rektori hozzájárulással – Balogh Károlyt bízza meg a helyettesítésével. Amikor 1928 elején másfél éves tanulmányútra indul Párizsba, mondhatni formálisan is Balogh lesz a megbízott igazgatóhelyettes.²⁰

A PÉCSI EGYETEMI KÖNYVTÁR PÜSPÖKI OSZTÁLYÁNAK EGYIK TERME
KLIMÓ GYÖRGY PÉCSI PÜSPÖK (1751–1774) BERENDEZÉSÉVEL

5. kép – A Klimó Könyvtár „Aranyterem”

Balogh Rudolf fotója a Magyar Művészet pécsi számában, a szerző képaláírásával

Kapcsolatuk feltehetőleg akkor szenved csorbát, amikor a Párizsból hazatérő Várkonyi felszólítja Balogh Károlyt úgymond a „hivatal” szabályszerű átadására. Balogh azt veti ellen, hogy kiutazása előtt Várkonyi sem adta át neki szabályszerűen a „hivatalt,” ráadásul néhány függő ügyet még az átadás előtt rendeznie kellett volna. Az Egyetemi Tanács utasította Balogh Károlyt, hogy írásban számoljon be helyettes igazgatói működéséről, és miután ennek 1929. június 25-én eleget tett,

¹⁹ Dr. Winis (Ferdinánd) Nándor, miként Balogh Károly is, 1926-ban lett a könyvtár munkatársa. 1950-ig dolgozott az intézményben, két időszakban (1942. július 8.–1946. október 25; 1947. augusztus 29. – 1950. március 1.) megbízott igazgatóként.

²⁰ A M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem Könyvtára (MKETK) iratai: 1927: V. 11, 12, 14. – VI. 23. Az Egyetemi Levéltár iratai: PTE EL ET 1927/28. 5. r. ü. (1928. jan. 25:18.)

vélhetően a Tanács megegyezésére, felszólították Várkonyit a „hivatal” visszamenőleges átadására. A felek végül is megegyeztek, és szeptember 29-én az átadás-átvételt oda-vissza megejtették.²¹ Mindezek után meglepő, hogy két nappal később, Várkonyi Hildebrand hitelesítő aláírásával a következő „osztályzatok” szerepelnek Dr. Mankó-Büki Balogh Károly fizetéstelen könyvtári segédőr szolgálati és minősítési táblázatán: „Felfogás és ítélőtehetség: kellő – Szorgalom: elégtelen – Előadás (szóbeli, írásbeli): érthető – Szakképzettség (könyvtári ügyekben): elégtelen – Magaviselet: kifogásolható.”²² Az Egyetemi Tanács 1929. október 30-ai ülésén pedig napirendre került egyrészt Dr. Balogh Károly fizetéstelen könyvtári segédőr állásáról való lemondásának bejelentése, másrészt az Egyetemi Könyvtár tisztviselőinek 1929. október 7-én, Várkonyi Hildebrand igazgató által felterjesztett beadványa dr. Balogh Károly fizetéstelen könyvtári segédőr könyvtárból való eltávolításának tárgyában.²³

Csupán feltételezni lehet, hogy az egyetemi könyvtár tisztviselői, a korábban elmarasztalt Winis Nándorral az élen, úgy gondolták, hogy Balogh Károly az igazgatói állásra pályázik. Lám, a jogakadémián szerzett képesítését államtudományi doktorátussal egészítette ki nemrég a pécsi jog- és államtudományi fakultáson. Lám, a Magyar Művészet pécsi számában is ő mutatta be a könyvtárat 1929 derekán, nem csupán a könyvtárat, magát is népszerűsítve ezzel. S mi több, az igazgatóhelyettesi tevékenységéről számot adó, 1929. június 25-én kelt beszámolóját, melyet olvashattak ők is, a következő sorokkal zárta Balogh Károly: „...Ha az Egyetemi Tanács továbbra is megajándékoz bizalmával és támogatásával, az Egyetemi Könyvtár rövid idő alatt az Erzsébet Tudományegyetemnek, úgy a professzor urak, mint a városi közönség igényeit a jelenleginél fokozottabb mértékben kielégítő kulturális intézmény lesz.”²⁴ Növelhette a beadvány készítőinek a „veszélyérzetét,” hogy ekkoriban már tudni lehetett, és nyilván Balogh Károly is tudta, Várkonyi Hildebrand távozni készül a pécsi egyetemről (ez két hónap múltán be is következett, ugyanis december 29-én erősítik meg Várkonyi Hildebrand nyilvános rendes tanárrá való kinevezését a szegedi egyetemre.)²⁵

A beadvány készítői kiemelik dr. Balogh Károly osztálytanácsosi címmel nyugalmazott miniszteri titkár, fizetéstelen könyvtári segédőr úr könyvtárszakmai ismereteinek teljes hiányát, következetlen, pillanatnyi egészségi állapotától is függő intézkedéseit, valamint fogyatékos erkölcsi felfogását, mely a nőtisztviselőket megbotráncoztató viselkedésben jutott kifejezésre több alkalommal is. Leginkább pedig azt hangsúlyozták, hogy a megbízott igazgatóhelyettes igazgatójuk távollétében folytonosan igyekezett aláásni annak tekintélyét, és ezzel „a Könyvtár élére való visszatérését

²¹ PTE EL ET 1928/29. 10. rendes ülés (1929. VI. 26.): 26. Vö. SZTANA-KOVÁCS 2014.

²² PTE EL - Egyetemi Könyvtár: Szolgálati és minősítési táblázat. Hitelesítő záradék: 1929. okt. 1.

²³ PTE EL ET 1929/30. 2. rendes ülés (1929. okt. 30.): 3, 23.

²⁴ Doktori oklevél: 1928, VI. 27. 2740/1927-28. - Balogh Károly a Magyar Művészetben megjelent írásáról ld. SCHMELCZER-POHÁNKA 2012. 23. Balogh Károly beszámolója helyettes igazgatói működéséről: lásd. 18. számú lábjegyzet.

²⁵ Az Egyetemi Tanács 1930. január 19-én közönte dr. Várkonyi Hildebrand c. ny. rk. tanár szegedi kinevezését, ugyanakkor dr. Holub József egy. ny. r. tanárt megbízzák az Egyetemi Könyvtár igazgatói teendőinek ellátásával. PTE EL 1929/30. 5. rendes ülés (1930. jan. 29.): 9, 10.

minden eszközzel megakadályozni törekedett.” Kéri, hogy az Egyetemi Tanács mentse fel a további munkavégzés alól Balogh Károlyt, aki – mint írják – *„nemcsak intéze-tünk vezetésére nem alkalmas, hanem beosztott tisztviselő munkakörének ellátására is kép-telen”*. Befejezésként hozzátesszik: *„egy tőlünk idegen terület nyugalmazottai közé tarto-zó (...) tisztviselőnek fölöttünk gyakorolt hatalmi zabolátlansága által történt mélységes megalázottságunkból bennünket felemelni kegyeskedjék”* a Tanács.²⁶ A beadvány végén Dr. Winis Nándor, Dr. Winis Nándorné, Dr. Horváth Margit, Dr. Várkonyi Nán-dor, Dull Ágnes és Dr. Szabó István aláírása mellett vitéz Dr. Szabó Pál aláírása is olvasható, aki csak 1929 elején lett a pécsi könyvtár munkatársa. Egy évtized múl-tán ő fogja közreadni az első igényes, személyi bibliográfiát is tartalmazó Balogh Károly életrajzt az Erzsébet Tudományegyetem irodalmi munkásságát összefogla-ló könyvében. Elgondolkoztató, hogy Balogh egyetemi könyvtári pályafutásának *„utolsó felvonása,”* melynek mellékszereplője volt maga Szabó Pál is, kimaradt az életrajzból.²⁷

A PTE Egyetemi Levéltárának dokumentumai viszont beszédesek, kivált az Egyetemi Tanács és a Könyvtárbizottság üléseinek jegyzőkönyvei *„csatolmányaikkal.”*²⁸ Ezekből (vagy ezekből is) megtudható, hogy a könyvtár tisztviselőinek be-adványát követően, 1929. október 17-én Balogh Károly, mondhatni első felindulá-sában, állása alól való felmentését kérte, megrendült egészségi állapotára hivat-kozva. Erről értesülvén a tisztviselők már a következő nap, október 18-án, arra kérik a *Rector Magnificus*t, hogy október 9-én kelt beadványukat tekintse tárgyta-lannak. Egyidejűleg kijelentik, hogy a beadványban megfogalmazott *„állításokat”* – az érintett elnézését kérve – visszavonják.

A véleményezésre felkért Irk Albert jogászprofesszor 1929. október 21-én kelt átiratában további eljárást nem tart szükségesnek, mivel Balogh Károly önként lemondott, a panaszos tisztviselők pedig felterjesztésüket visszavonták. A vélemé-nyezésre ugyancsak felkért Entz Béla orvoskari dékán más véleményen volt. Sze-rinte a kérdés nem intézhető el ilyen egyszerűen, ezért részletes vizsgálatra van szükség. *„Mikor a hozzám eljuttatott másolatot elolvastam, fogalmazott, a szó valódi értelmében megdöbbenem, első sorban a beadvány tartalmán, másodsorban azon a minő-síthetetlenül kihívó, durva és sértő hangon, amelyet a könyvtár tisztviselői kara egyik tiszt-viselő társukkal szemben használ. A beadvány hirtelen visszavonásáról pedig így vélekedett: „A beadvány benyújtói úgy látszik úgy vélték, hogy ezzel céljukat elérték, most már nem is kell Balogh Károly dr.-t elmozdítani állásából, hiszen önként lemondott.”* Entz Béla javasolta, hogy a beadvány aláírói ellen fegyelmi eljárást megelőző vizsgálatot rendeljenek el, és javaslatát el is fogadta a Tanács 1929. október 30-án tartott rendes ülésén. A későbbiek folyamán, mint az Egyetemi Tanács 1930. január 29-i ülésének jegyzőkönyvéből kiderül, Balogh Károly kérte, hogy az említett *„megelőző vizsgá-latot”* terjesszék ki az ő személyére is, hogy tisztázhassa magát. (Weszely Ödön

²⁶ Lásd 22. számú lábjegyzet.

²⁷ SZABÓ 1940. 45–50.

²⁸ PTE EL – Egyetemi Könyvtár:

rektor szerint ezt már „lemondási nyilatkozata” előtt célszerű lett volna megtennie, tekintet nélkül a vizsgálatral járó izgalmakra.)²⁹

Balogh nehéz helyzetbe került. Az állásra szüksége volt, hiszen négy gyermeke közül a legnagyobb már főiskolás korban volt, a legkisebb alig múlt tízéves, ő maga pedig gyakran visszaeső beteg. Lemondási nyilatkozatát ugyan még nem követte konkrét intézkedés, de státusa mindenképpen bizonytalanná vált, miközben egyesek azt is tudni vélték, hogy visszavonta lemondását. Jogi végzettsége és széleskörű nyelvismerete alapján „kinézett neki” egy állás a belügyminisztérium fordító osztályánál, és jöllehet erre még várnia kellett, 1930. február 4-én kelt nyilatkozatában megerősítette korábbi lemondását. Két nap múlva, február 6-án, a könyvtárból való eltávolítását kérő beadvány aláírói is megerősítették azt a korábbi nyilatkozatukat, melyben visszavonták Balogh Károlyra vonatkozó „állításait.” Egyrészt, mert „*dr. Balogh Károly ny. min. osztálytanácsos úr a Könyvtárban viselt állásáról megrendült egészségi állapotára való tekintettel lemondott, másrésztől dr. Balogh Károly úr sajnálatra méltó egészségi és családi körülményeit is olyannak látjuk, melyek a keresztény és felebaráti lélek sugallmai szerint kívánatosssá teszik, hogy a kérdés a szeretet jegyében békés elintézés nyerhessen.*”³⁰

A „békés elintézés” Visnya Ernő közbenjárása is segíthette, melyről említés történt az Egyetemi Tanács január 29-i ülésén. A Pécsi Takarékpénztár elnöke vezérigazgatója, akinek az emlékét ma utca őrzi a városban, minden bizonnyal ismerte idősebb Balogh Károlyt, a pécsi ítélőtábla elnökét. Ugyanis, miként Balogh Károly apja, ő is támogatója, tisztségviselője volt a Mecsek Egyesületnek.³¹ A fegyelmi eljárást megelőző vizsgálatot végül is megszüntették mindkét félre vonatkozóan, bár a bölcsészkar prodeán, Birkás Géza javasolta, hogy *a Tanács fejezze ki a könyvtári tisztségviselőkkel szemben rosszallását. Szerinte ugyanis a könyvtárban az eddigi igazgatók ellen állandó sugdosás és intrika folyt, s meg van győződve arról, ha egy újabb igazgató jön, azzal is szembehelyezkednek. Entz Béla orvoskari dékán tulajdonképpen egyetértett a javaslattal, de az ügy mielőbbi lezárását tartotta célravezetőnek, mondván, hogy az új igazgató majd megtalálja a módját annak, hogy a könyvtári túlkapások megszűnjenek.*³²

Balogh Károly, 1928 januárjától 1929 szeptemberéig fizetéstelen könyvtári segédőr, majd az 1927. június 21-től 1928. február 14-ig, és 1928. május 10-től 1929. október 17-ig a szabadságon, illetve külföldi tanulmányúton lévő igazgató megbízott helyettese, 1930 márciusában távozott az intézményből, majd Pécsről is. Ugyanezen év júliusában munkába állt a Belügyminisztériumban. Miniszteri fordí-

²⁹ PTE EL ET: Kivonat az Egyetemi Tanács 1929/30. tanévi 2. rendes ülése (1929. okt. 30.) és 5. rendes ülése (1929. jan. 29.) jegyzőkönyvéből.

³⁰ PTE EL ET: Kivonat az Egyetemi Tanács 1929/30. tanévi 1. rk. ülése (1930. febr. 11.) jegyzőkönyvéből. Részlet Balogh február 4-én kelt, a jegyzőkönyvben is idézett nyilatkozatából: „(...) 1929. okt. hó 17-én egészségi okból történt lemondásomat fenntartom (...), az Egyetemi Könyvtárnál üresedésben levő könyvtárigazgatói állásra nem pályázom (...), az Erzsébet Tudományegyetem könyvtáránál semminemű állást elérni nem kívánok (...).”

³¹ GÁL 2010. 393. Az Egyetemi Tanács 1930. január 29- ülése. Lásd 24. számú lábjegyzet.

³² PTE EL ET: Kivonat az Egyetemi Tanács 1929/30. tanévi 1. rk. ülése jegyzőkönyvéből.

tó, majd megbízzák a fordító osztály vezetésével.³³ Miniszteri tanácsosként ment nyugdíjba 1943-ban, halála előtt egy évvel.³⁴

6. kép – A pécsi Erzsébet Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárának igazgatói szobája³⁵

Több mint nyolc évtized elmúltával nehéz „igazságot tenni” Balogh Károly egyetemi könyvtári pályafutása, kivált annak befejezése kérdésében. Várkonyi Nándor 1976-ban megjelent visszaemlékezésének szigorú szavai mindenesetre zavarba ejtöek. Ő két évvel Balogh kinevezése előtt állt munkába az egyetemi könyvtárban, így tanúja volt az „eseményeknek”. Szerinte a könyvtárban kitűnő volt a légkör, bár akadtak törtetőek és intrikusok, akik „közörmre hamarosan fentebb régiókba lebentek, egy alfőnököt, a feudálkapitalista neobarokk csontja velejéig korrump példányát pedig, ki bátyámat akarta kitérni az igazgatásból, testületi akcióval expurgáltunk a tisztos múltú falak közül.” Nem kétséges, hogy miről, kiről szól ez a „történet,” melyben lehetett némi szerepe a Baloghra „pikkoló” Winis-házaspárnak is, bár erre nincs utalás az emlékezésben. A kitűnő szerző további sorai ugyanakkor arra engednek következtetni, hogy nemcsak az egyetem vezetőiben, benne is felmerült a gondolat: talán másképp alakult volna minden, ha az egyetem már előbb megtalálja a megfelelő

³³ SZABÓ 1940. 46.

³⁴ LEBLANCNÉ KELEMEN 1979. 70. A szerző egyik forrása a *Nógrádi Hírlap*, 1944. április 29. számában közölt nekrológ volt. „Országos feltűnést keltő tanulmányt írt Madách Imréről és egy csapásra írói hírnévre tett szert. Szépirodalmi működése is felülemelkedett a mindennapi dilettáns írói sikerek felett. Nagy nyelvtudása külföldi művek átültetésére képesítették. (...) Nógrádi gyökere hozta Balassagyarmatra meghalni. Bájjos modoráért mindenki kedvelte.” – olvasható a nekrológban.

³⁵ PEK PETGY Fotógyűjtemény

fiák felhasználásán épül fel.”³⁹ Borzsák István viszont éppen ezt tartotta a szerző egyik legfőbb erényének. „Bibliográfiájának teljessége, főleg pedig az idézett művek eredményes gyümölcsötetése céhbéli filológusnak sem válnék szégyenére” – írja az Egyetemes Philológiai Közlönyben Balogh újabb könyve, az 1940-ben megjelent *Antik bronztükör* méltatása kapcsán. Tanárjelöltek figyelmébe ajánlja ezt a könyvet is, mivel „ennyire »fájdalommentesen«, sőt élvezettel sehonnan sem lehet megtanulni Róma »rejtelmét« ... Szándékosan nem térünk ki a filológiai szempontból talán kifogásolható részletekre, írja. Ilyenek akadhatnak éppen, de ne feledjük a könyv rendeltetését, sem azt, hogy az »Antik bronztükör« szerzője elsősorban mégiscsak író és műfordító, még pedig a legjobbak közül.” – írja a tudós szerző.⁴⁰

Már javában dúlt a második világháború, amikor Balogh Károly *Martialis és a régi Róma topográfija* című terjedelmes tanulmánya megjelenik az *Egyetemes Philológiai Közlöny* 1940-es évfolyamában, a következő évben pedig a gazdagon illusztrált *Római könyv* két kötete az Egyetemi Nyomda gondozásában.⁴¹ Művei, kivált a *Martialis* és a *Római könyv* a nem éppen kedvező körülmények ellenére felkeltették a téma iránt érdeklődő szerkesztők és szerzők figyelmét. Vietórisz József és Révay József a *Budapesti Szemlében*, Devecseri Gábor, Nagy Ferenc és Kardos Tibor a *Diáriumban*, Harcos Ottó a *Sorsunkban*, Karkoványi Mihály és Balogh István, a szerző ugyancsak „latinos” fivére pedig a *Pannoniában* írt érdemi ismertetést a könyvről, és még folytathatnák a sort további szerzőkkel és folyóiratokkal.⁴² Az említettek mondhatni egyhangúan üdvözlük és sokra becsülik a szerző „hézagpótló” vállalkozását. Még a Balogh Károly munkáját kritikával szemlélő Révay József is elismeri, hogy „a fordítások általában jók, bár akad köztük döcögős is, azonban a hang hamisítatlan: majdnem mindenütt hitelesen *Martialis* hangját halljuk.”⁴³ Hozzátehetjük: nyilván ennek köszönhető, hogy Balogh *Martialis*-fordításai ma is folytonos szereplői a római költészet értékeiből válogató antológiáknak, és klasszika-filológiánk olyan kiválóságai is, mint Adamik Tamás, gyakran idézik fordításait.⁴⁴ A már említett *Csesztvei ősz*,⁴⁵ ez a könnyed disztichonokban írott „búcsúvers”, a Madách-leszármazott ember örök hűségének a bizonyítéka. Ugyanakkor tanúsítja azt is, hogy Balogh Károly valóban avatott műfordítója volt a római ezüstkor költőjének, *Martialis*nak. Íme a záró sorok:

*Bársonyos égbolton felgyullad a csillagok ezre,
Szunnyad a kis falu lenn, álmodozóban a ház.
Már csak a házőrző kutya vakkant, majd ugat egy sort,
Sír a bagoly nagy fák korhatag ágai közt,
Aztán áldott csend borul újra a házra, a kertre*

³⁹ POLEDNIK 1937. 394–399.

⁴⁰ BORZSÁK 1941. 79–80.

⁴¹ BALOGH K. 1940. 138–167.; BALOGH K. 1941.

⁴² VIETÓRISZ 1938.; RÉVAY 1941.; DEVECSERI 1937.; NAGY 1942.; KARDOS 1941.; HARCOS 1942. 159.; KARKOVÁNYI 1938.; BALOGH I. 1941–1942.

⁴³ RÉVAY 1941. 506.

⁴⁴ ADAMIK 2009. 564 és passim.

⁴⁵ BALOGH 1944. 42–46.

*S titkos búbjárt hint szerte a tájra a hold.
Halvány ős köde száll... Árnyak kelnek, töredeznek...
Halk neszezés hallik... Hull az aranyszínű lomb.
És levelek hullásában, szellő susogásban
Csesztvén egyre Madách szelleme, lelke borong.*

Marcus Aurelius Martialis pedig így szólíttatja meg barátját és névrokonát, Julius Martialist Balogh Károly fordításában:

*Mi tenné boldogabbá életünket,
barátom, Martialis, elmondom most neked.
Öröklött jószág s nem kinnal szerzett vagyon.
Hálás termőföld és a házitűzhely lángja.
Kevés pereskedés. Nagy ritkán tóga, béke.
Egészség és erő és tisztaság.
Bölcs egyszerűség, néhány jó barát;
Könnyű táplálkozás, nem mesterkélte ebéd;
Gondoktól mentesített, nyugodt és józan ész.
Nászagy, szeméremteljes, azonban el nem únt
S nyugalmas álom, mely az éjt rövidre szabja. –
Légy szívvel az, mi vagy, ne mindig mást keress
S végső napod jöttét ne kívánd és ne féld.⁴⁶*

1979-ben, Balogh Károly születésének századik évfordulója alkalmából a *Honismeret* közölt szép megemlékezést Leblancné Kelemen Mária tollából.⁴⁷ 1994-ben, halálának 50. évfordulóján pedig tudományos ülés keretében emlékeztek rá Balassagyarmaton, olyan kiváló tudósok részvételével, mint Borzsák István akadémikus és Kerényi Ferenc irodalomtörténész.⁴⁸ A jelen konferencia szervezőinek jóvoltából most itt, Baranyában is megemlékezhetünk az irodalomtörténész, műfordító és „alkalmi könyvtáros” Balogh Károlyról, aki 70 évvel ezelőtt, 1944-ben fejezte be fordultatos, történelmi kényszerpályán mozgó életét „családi szülőföldjén,” Nógrád megyében.

FORRÁSOK – RÖVIDÍTÉSEK

PEK TGYO KK	PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont, Történelmi Gyűjtemények Osztálya, Klimó Könyvtár
PEK TGYO Kt.	PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont, Történelmi Gyűjtemények Osztálya, Kézirattár
PTE EL ET	Pécsi Tudományegyetem, Egyetemi Levéltár, Egyetemi Tanács

⁴⁶ MARTIALIS X. 47. In: BALOGH K. 1937. 165–166.

⁴⁷ LEBLANCNÉ KELEMEN 1979. 70–72.

⁴⁸ BHH 1994.

IRODALOM

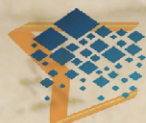
- ADAMIK 2009. ADAMIK Tamás: Római irodalom a nyugatrómai birodalom bukásáig. Pozsony, 2009.
- BALOGH B. 2008 BALOGH Beáta: 120 éve született Fitz József. *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros*, 13. (2008): 8. 52–57.
- BALOGH I. 1941–1942 BALOGH István: Balogh Károly: Római könyv. *Pannonia*, 7–8. (1941–42): 3–4. 366–367.
- BALOGH K. 1923a BALOGH Károly: Hegyek virágzása. Budapest, 1923. (Különnyomat a *Turistaság és Alpinizmus*, 1923. májusi számából.)
- BALOGH K. 1923b BALOGH Károly: Die neue Universitätstadt. *Pester Lloyd*, 70. 1923. július 25.
- BALOGH K. 1924 BALOGH Károly: Madách Imre otthona. Budapest, 1924.
- BALOGH K. 1929 Balogh Károly: Az Erzsébet Tudományegyetem Könyvtára. *Magyar Művészet*, 5. (1929): 8. 568–575.
- BALOGH K. 1934 BALOGH Károly: Madách az ember és a költő. Budapest, 1934.
- BALOGH K. 1935 BALOGH Károly: Egy pillantás a sztrigovai oroszlánbarlangba. Budapest, 1935.
- BALOGH K. 1937 BALOGH Károly: Martialis. Budapest, 1937.
- BALOGH K. 1940 BALOGH Károly: Martialis és a régi Róma topográfiája. *Egyetemes Philológiai Közöny*, 64. (1940) 138–167.
- BALOGH K. 1941 BALOGH Károly: Római könyv. 1–2. Budapest, 1941.
- BALOGH K. 1944 BALOGH Károly: Csesztvei ősz. Budapest, 1944. (Különlenyomat a *Budapesti Szele* 1944. januári számából, 42–46.)
- BARDÓCZ 1979 BARDÓCZ András: Várkonyi Hildebrand Dezső tudományos közleményeinek és kéziratának a bibliográfiája. Budapest, 1979.
- BARONEK–POLGÁRDY 2013 Balogh Károly, dr. (Mankóbüki). In: BARONEK Jenő – POLGÁRDY Géza: *Mecsek Egyesület lexikon*. Pécs, 2013.
- BHH 1994 Balogh Károly emlékülés. (Madách Imre Városi Könyvtár. Balasagyarmat, 1994. ápr. 11.). *Balassagyarmati Honismereti Híradó*, 16. (1994): 1–2. 9–38.
- BODÁNE 1974 BODA Miklósné: Fitz József a Pécsi Egyetemi Könyvtár élén (1930–1934). In: *Jubileumi Évkönyv 1774–1974*. Szerk. FÉNYES Miklós. Pécs, 1974.
- BORZSÁK 1941 BORZSÁK István: Balogh Károly: Antik bronztükrő. *Egyetemes Philológiai Közöny*, 65. (1941) 79–80.
- CÍMTÁR 1909 Pécs szab. kir. Város és Baranya megye címtára. Pécs, 1909.
- DEVECSERI 1937 DEVECSERI Gábor: Balogh Károly: Martialis. *Diárium*, 7. (1937) 7–8. 170–171.
- GÁL 2010 GÁL Zoltán: Visnya Ernő. In: *Pécs Lexikon*. 2. kötet. Főszerk. RÓMVÁRY Ferenc. Pécs, 2010. 393.
- HARCOS 1942 HARCOS Ottó: Római könyv. Balogh Károly könyve. *Sorsunk*, 2. (1942): 2. 159.
- KALOTAI 1931 Pécs-baranyai címtár. 5. kiadás. 1930. Szerk. KALOTAI László, Pécs, 1931.
- KARDOS 1941 KARDOS Tibor: Balogh Károly: Antik bronztükrő. *Diárium*, 11. (1941): 12. 311–312.

- KARKOVÁNYI 1938 KARKOVÁNYI Mihály: Balogh Károly Martialisa. *Pannonia*, 4. (1938):8-10. 362-363.
- KINCSES-KOLTA 1998 KINCSES Károly – KOLTA Magdolna: Minden fotóriporterek atyja: Balogh Rudolf. Kecskemét, 1998. (A magyar fotográfia történetéből 13.)
- LEBLANCNÉ KELEMEN 1979 LEBLANCNÉ KELEMEN Mária: Emléktábla helyett... Száz éve született Balogh Károly irodalomtörténész és műfordító. *Honismeret*, 7. (1979):5-6. 70-72.
- LEBLANCNÉ KELEMEN 1984 Madách Imre dokumentumok a Nógrád megyei Levéltárban. Összeáll. LEBLANCNÉ KELEMEN Mária. Salgótarján 1984. (Adatok, források és tanulmányok a Nógrád megyei Levéltárból 13.)
- LENKEI 1922 LENKEI Lajos: Negyven év Pécs életéből. Egy pécsi újságíró visszaemlékezései. Pécs, 1922.
- MÉL 1967 Balogh Károly. In: Magyar életrajzi lexikon. 1. kötet. Főszerk. KENYERES Ágnes. Budapest, 1967. 99.
- MÉL 1981 Várkonyi Hildebrand. In: Magyar életrajzi lexikon. 3., kieg. kötet. Főszerk. KENYERES Ágnes. Budapest, 1981. 822.
- MIL 1963 Magyar irodalmi lexikon. Szerk. BENEDEK Marcell. 1. kötet. Budapest, 1963. 95.
- MÓRÓ 1997 MÓRÓ Mária Anna: Balogh Károlyról, illusztrációink kapcsán. *Pécsi Könyv- és Infotár*, 2. (1997):2. 3.
- MÓRÓ 2001 A Pécsi Egyetemi Könyvtárban őrzött Klimó-könyvtár katalógusa. 1. rész. Összeáll. MÓRÓ Mária Anna, Pécs, 2001. (A Pécsi Egyetemi Könyvtár kiadványai 1.)
- NAGY F. 1942 NAGY Ferenc: Balogh Károly: Római könyv. *Diárium*, 12. (1942):2. 43-44.
- NAGY I. 2010 NAGY Imre: Balogh Károly. In: Pécs Lexikon. 1. kötet. Főszerk. ROMVÁRY Ferenc. Pécs, 2010. 68-69.
- PESTI 2013 PESTI János: Pécs utcanevei 1554-2004. Pécs, 2013.
- PÉTER 1996 PÉTER László: Babits bérmakeresztapja – Madách Imre unokaöccse. *Magyar Nemzet*, 1996. január 15. 15.
- POHANKA 2010 POHANKA Éva: Várkonyi Hildebrand Dezső. In: Pécs Lexikon. 2. kötet. Főszerk. ROMVÁRY Ferenc. Pécs, 2010. 358.
- POLEDNIK 1937 POLEDNIK Gyula: Balogh Károly: Martialis. *Egyetemes Philológiai Közlemény*, 61. (1937) 394-399.
- RÉVAY 1941 RÉVAY József: Az örök ókor – Balogh Károly: Antik bronztükrök. Kir. M. Egyetemi Nyomda, 1940. *Budapesti Szemle*, 69. (1941):769. 504-507.
- SCHMELCZER-POHÁNKÁ 2012 SCHMELCZER-POHÁNKÁ Éva: „Boldog idők! Amikor az értelem intézményekben támogatásra lel. (...) Egyik fény gyűjtja a következőt.” A pécsi püspöki könyvtár története (1774-1945). Pécs, 2012. (A Pécsi Egyetemi Könyvtár kiadványai 10.)
- SCHÖPFLIN 1935 SCHÖPFLIN Aladár: Balogh Károly Madách-könyve. *Nyugat*, 28. (1935):5. 418.
- SZABÓ 1940 SZABÓ Pál, vitéz: A magyar királyi Erzsébet-tudományegyetem és irodalmi munkássága. Pécs, 1940.
- SZÁNTÓ 1984 SZÁNTÓ Károly: Várkonyi Hildebrand Dezső életútja és munkássága. *Pedagógiai Szemle*, 34. (1984):12. 1222-1232.

- SZTANA-KOVÁCS 2014 A Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Egyetemi Tanácsa tanácsülési jegyzőkönyveinek napirendi pontjai 1914–1943. Szerk., összeáll. SZTANA-KOVÁCS Adrienn. Pécs, 2014. (PTE Egyetemi Levéltár kiadványai 3.)
- ÚMIL 1994 Új magyar irodalmi lexikon. 1. kötet. Főszerk. PÉTER László. Budapest, 1994. 118.
- VÁRKONYI – BALOGH 1926 VÁRKONYI Hildebrand – BALOGH Károly: Madách-breviárium. Pécs, 1926.
- VÁRKONYI 1975 VÁRKONYI Nándor: Pergő évek. Budapest, 1975.
- VÉGH 2008 VÉGH József: A megye nyugati szélén: Keszeg. (A Huszár családról és Madách Máriáról.). *Börzsönyi Helikon*, 3. (2008):1. 22–32.
- VIETÓRISZ 1938 VIETÓRISZ József: Magyar Martialis: Balogh Károly: Martialis. Budapest, évszám nélkül [1937.]. *Budapesti Szemle*, 66. (1938):724. 369–372.

A Pécsi Egyetemi Könyvtár kiadványai 13.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

